

JOGELMÉLETI TANSZÉK

ÁLLAMELMÉLET

TANTÁRGYI TÁJÉKOZTATÓ
SZE Állam- és Jogtudományi Kar
Jogelméleti Tanszék

ÁLTALÁNOS ADATOK

A tantárgy kódja: N_JE 11. Az előadások ideje: péntek 11.40 – 13.20. Az előadások helye: J3 terem. (A tantárgy neve a régi tanrendben: Jog- és állambölcselet 1).

A TANTÁRGY CÉLJA, TEMATIKAI FELÉPÍTÉSE ÉS OKTATÁSI RENDJE

A tantárgy célja, hogy megismertesse a hallgatókat az államra vonatkozó legalapvetőbb *elméleti* ismeretekkel, ideértve az állam és jog összefüggéseinek legfontosabb kérdéseit is. A tantárgy anyaga részben *történeti* és *elmélettörténeti*, részben *analitikai* (elemző) jellegű részekből áll. A tárgy egyfelől főkéllégiumi részből (*előadás*), másfelől – évente váltakozó számban és formában meghirdetett – alternatív részekből (*alternatív előadások és szemináriumok*) áll. A főkéllégium minden hallgató számára kötelező, az alternatív tárgyak közül a hallgatók legalább egyet választanak. Az oktatás része a hallgató által évfolyam- és szakdolgozat-írás céljából vagy más okból kezdeményezett *konzultáció*, valamint a közölt anyag számonkérése (*zárthelyi dolgozat, vizsga*) is. Az oktatás időtartama *egy szemeszter*. A tárgy anyaga – az egyéb tárgyak keretében közvetített ismeretekkel együtt – a jogi egyetemi tanulmányok lezárásakor az *Államelmélet-Jogbölcselet* záróvizsga része.

A TÁRGY FŐ TÉMAKÖREI

1. Az államtudományok jellege és rendszere. Az államelmélet tárgya és módszere; viszonya az az állambölcselethez és más államtudományokhoz. Az általános államtan történetének vázlata; Georg Jellinek elmélete.
2. Az állam definíciója és fogalma. Az állam fogalma a XX. századi elméletekben. A formális államfogalom és annak elemei. Az államterület. Az állam népessége; az állampolgárság kérdései. Az államok méretének jelentősége; kisállamok, nagyhatalmak, birodalmak.
3. A modern államra vonatkozó elméletek paradigmái: (1) szuverenitás-elméletek, (2) politikai realizmus elméletei és államutópiák, (3) a társadalmi szerződés elméletei, (4) a racionalizmus és a történetiség elméletei, (5) a demokrácia elméletei.
4. A jogi államfogalom: Hans Kelsen elmélete. A társadalmi államfogalom: Max Weber elmélete. A politikai államfogalom: Carl Schmitt elmélete.
5. Az államhatalom kérdései. Politikai hatalom és államhatalom. Az autoritás fogalma. A szuverenitás történeti változásai. Állam-, nemzet- és népszuverenitás. Teljes és korlátozott szuverenitás. A szuverenitás közjogi tartalma.
6. Az állam, illetőleg a modern állam jellemzői. Az ún. történeti államtípusok. Az államok osztályozásának elméletei; államtípus és államforma. Az állam mozgáspályájának cso-

- mópontjai az elmúlt száz évben. Államformák és politikai rendszerek. Az állam változásai; államkeletkezés és államutódlás.
7. Az államszervezet jogi és szociológiai kérdései. Az államszervek típusai. Centralizáció és decentralizáció. Az állam szerkezete: unitárius, regionális és szövetségi állam. Az államszövetség (konföderáció). Az államtöredék.
 8. A XIX–XX. század „uralkodó eszméinek” hatása az államra. A liberalizmus és a liberális állameszmény. A konzervativizmus és konzervatív állameszme. A szocializmus és a szocialista-kommunista állameszmény. A nacionalizmus és nemzetállam eszméje.
 9. Állam a világrendszerben. A nemzetállamok helye a világtörténelemben. A világrendszer-elméletek. A világrendszer polaritása; hegemon szerepek a világrendszerben
 10. Kapitalizmus – szervezett kapitalizmus – állam. Integrációs formák a világgazdaságban. A globális kapitalizmus államtalanítási törekvései: dereguláció és re-reguláció
 11. A modern állam gazdasági és szociális szerepvállalása. A XX. század új államtípusai: a totális állam és a jóléti állam.
 12. Az államhatalom jogszerűsége és elfogadottsága: legalitás, legitimitás, legitimáció. Politikai engedelmesség és polgári engedetlenség – Állam és erőszak. Az anarchizmus problémája. Forradalom, háború, terrorizmus.
 13. Az állam semlegessége; a semlegesség lehetősége és lehetetlensége. A „függetlenség”, „pártatlanság” és „semlegesség” kérdései. Az állam és egyházak viszonya. Pluralizmus és államhatalom
 14. A jogállam. A jogállamiság változatai; „jogállam”, „joguralom” és „alkotmányosság” a német, az angol és a francia gondolkodásban; A formális és a materiális jogállamiság. A magyar alkotmány a jogállamiságról
E témakörök – bizonyos kiegészítésekkel és módosulásokkal – egyben az előadások fő témái is, a nappali tagozaton zajló képzést alapul véve. Az egyes előadások témái tanévenként némileg változnak. Bizonyos témakörök, évente változó jelleggel, részletesebben, míg mások áttekintő jelleggel kerülnek feldolgozásra, egyes témák pedig nem az előadáson, hanem – ha van ilyen – szemináriumon kerülnek megtárgyalásra. Az előadásokon vagy szemináriumokon nem tárgyalt anyagot illetően az írott tananyag ad eligazítást.
 15. Tantárgyi tájékoztató (az első előadáson) – Zárthelyi dolgozat (a szemeszter közepén) – Konzultáció (az utolsó előadáson).

TANANYAG

A tantárgy tananyaga *kötelező és ajánlott*, illetőleg *írott* és az órákon *szóban elhangzott* részekből áll.

KÖTELEZŐ ÍROTT TANANYAG

Egresi Katalin – Pongrácz Alex – Szigeti Péter – Takács Péter: *Államelmélet* [internetes tankönyv]. Győr, Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam-és Jogtudományi Kar Jogelméleti Tanszék, 2016. *Letölthető a tanszéki honlapról:* <http://www.jet.sze.hu>

Kiegészítő vázlatok = A tanszéki honlapon közzétett előadásvázlatok és rövid, oktatási célú jegyzetek. *Letölthetők a következő címről:* <http://www.jet.sze.hu>

SZÓBAN ELHANGZOTT KÖTELEZŐ TANANYAG

Az előadásokon, ill. a levelező tagozatos a konzultációkon elhangzottak, függetlenül attól, hogy önálló vizsgakérdésben szerepelnek-e, vagy sem, a tananyag részei és a vizsgán számonkérésre kerülnek.

AJÁNLOTT IRODALOM [szakkönyv]

A tantárgy tananyagának megismerését számos szakkönyv tanulmányozása segítheti. Ezek közül itt első sorban az egyetemi oktatás céljait szolgáló munkákat adjuk meg:

Államtan. Írások az általános államtudomány köréből. Bp. Szent István Társulat, 2003. 962. oldal. Szerk. Takács Péter. ISSN 0865-0349. ISBN 963 361 475 9.

Szigeti Péter: *Világrendszernézőben. Globális, szabadverseny – a világgazdaság jelenlegi stádiuma.* Napvilág Kiadó, Budapest, 2005. 1-287. oldal. ISBN: 963-9350-64-8

Az órákon, igény szerint, további ajánlott irodalmat adunk meg. Az ajánlott irodalom nem vizsgaanyag, s annak nem ismerése a hallgató vizsgája szempontjából hátránnyal nem jár; ismerete viszont előnyt jelenthet.

ÉVKÖZI KÖVETELMÉNYEK. A VIZSGA

A vizsgára bocsátás feltétele a *folyamatos évközi tanulás*. A folyamatos évközi tanulás előmozdításának módja az órákon való rendszeres *részvétel* ellenőrzése és egy *zárthelyi dolgozat* eredményes megírása. Az alternatív tárgy teljesítése a főkéllégiumi tárgy estén nem feltétele a vizsgára bocsátásnak.

ZÁRTHELYI DOLGOZAT

A *vizsgára* bocsátás *feltétele* nappali tagozaton a zárthelyi dolgozat eredményes megírása.

Felhívjuk a hallgatók figyelmét az ezzel kapcsolatos szabályok pontos betartására és arra, hogy aki a megadott rendben a szemeszter szorgalmi időszakában nem teljesíti „a vizsgára bocsátás feltételeit”, annak a pótlás lehetőségét a vizsgaidőszakban nem tudjuk biztosítani, ezért tanulmányai lezárását esetleg kénytelen későbbre halasztani.

Dolgozatíráásra *nappali tagozaton 2014. április 7-én* kerül sor. A meg nem felelt dolgozatokat egyszer lehet javítani: *nappali tagozaton 2014. április 21-én*.

Figyelem! Amennyiben a 2017. április 3–8. közötti egyetemi oktatási szünet a jogi karra is vonatkozik, akkor az április 7-re tervezett **zárthelyi dolgozat időpontja március 31 (péntek)**. Minden egyéb változatlan.

A levelező tagozatra vonatkozó feltételeket az előadó hirdeti ki.

Aki nem vesz részt az első alkalommal a dolgozat-írásán, az a javítási lehetőségtől elesik. Ez azt jelenti, hogy *a.)* a sikertelen dolgozatokat egy alkalommal lehet pótolni (pót-zárthelyi) és *b.)* a zárthelyi dolgozat megírásának *mulasztását* nem kell és *nem is lehet* orvosi igazolással stb. igazolni. A dolgozat *jellege*: a dolgozat évente váltakozó módon *tesztjellegű* és *esszékérdésekből* áll.

A zárthelyi dolgozat anyaga: Államelmélet [internetes tankönyv]. Győr, Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam-és Jogtudományi Kar Jogelméleti Tanszék, 2016. 56–86., 101–192. és 200–226. oldal (*Figyelem! A tavalayhoz képest változás!!*)

VIZSGA

A tárgy oktatása szóbeli vizsgával zárul, mely *kollokvium* (vö. lat. *colloquium* = beszélgetés, megbeszélés), vagyis a vizsgatétel alapján „irányított beszélgetés”. A szóbeli vizsgán minden hallgatónak egy „A” és egy „B” kérdést kell kifejtő módon megválaszolni. Az értékálláspontot is kifejező ismeretek esetén a hallgató kifejtheti saját álláspontját is, a tananyagot azonban ismerni, s az esetleges bírálat előtt ismertetni kell. Az osztályozás fő szabálya, hogy az *elégséges* érdemjegyhez az adott tananyag-részhez tartozó ismeretek minimum felével kell rendelkezni, s a *közepes – jó – jeles* érdemjegyek a fennmaradó skálán arányosan oszlanak meg. – A nappali és a levelező tagozatos hallgatók számára a vizsgán számon kért tananyag megegyezik. – A vizsgatételeket külön hirdetmény közli.

FŐKOLLÉGIUM ÉS ALTERNATÍV TÁRGYAK

A főkéllégiumi tárgy előadásait nappali tagozaton elsősorban Takács Péter tartja, néhány előadást ugyanakkor Szigeti Péter, Egresi Katalin, valamint Pongrácz Alex fog tartani. Levelező tagozaton a konzultációkat Egresi Katalin és Takács Péter tartja. Az alternatív kollégiumok esetén a tematikát és a tananyagot, valamint a számonkérés módszerét a tárgyat meghirdető oktató határozza meg.

Jelen tanévben a következő **alternatív kollégiumokat** hirdetjük meg:

Szigeti Péter: *Az állam mozgáspályájának jelenkori csomópontjai* (előadás, hallgatói referátumokkal)

Egresi Katalin: *Államelmélet és demokrácia* (szeminárium)

Takács Péter: *Az államelmélet klasszikus kérdései*. (témák megbeszélése hallgatói referátumokkal)

Pongrácz Alex: *A szuverenitás fogalom változásai*

Konzultáció tanulmányi ügyekben: a tanszéki hirdetőtáblán megadott időben, illetőleg az órák után.

Minden hallgatónak eredményes tanulást, valamint kellemes és hasznos szemesztert kívánunk.

Győr, 2017. február 1.

Takács Péter
egyetemi tanár

A 2017-es tanévben az előadások a következők:

	<i>időpont</i>	<i>Előadó</i>	<i>téma</i>	
1.	2017. február 10. (péntek)	Takács Péter	Az állam elméletről (rendszer és módszertan). Georg Jellinek elmélete. Tematika. 1. pont	
2.	2017. február 17. (péntek)	Takács Péter	Államfogalmak és az állam általános jellemzői. Hans Kelsen elmélete. Tematika 2-4. pont	
3.	2017. február 24. (péntek)	Takács Péter	Államfogalmak és az állam általános jellemzői. M. Weber és C. Schmitt elmélete. Tematika 2-4. pont	
4.	2017. március 3. (péntek)	Pongrácz Alex	Az államhatalom kérdései. Az állam szuverenitása. A szuverenitás változásai; szuverenitás és globalizáció. Tem. 5. p.	
5.	2017. március 10. (péntek)	Takács Péter	Az „uralkodó eszméinek” hatása az államra. Tematika 8. pont	
6.	2017. március 17. (péntek)	Takács Péter	Az „uralkodó eszméinek” hatása az államra. Tematika 8. pont	
7.	2017. március 24. (péntek)	Takács Péter	Az „uralkodó eszméinek” hatása az államra. Tematika 8. pont	
8.	2017. március 31. (péntek)	Egresi Katalin	Állam és demokrácia. Klasszikus és modern demokrácia-elméletek. Tematika 3 (5) és 7 (c) pont	
			<i>OTDK március 29–30–31.</i>	
9.	2017. április 7. (péntek)		Zárthelyi dolgozat. Anyaga: <i>Államelmélet</i> (tk.) 56–86., 101–192. és 200–226. oldal	ZH
10.	2017. április 14. (péntek)	Takács Péter	Az államhatalom legalitása és legitimitása. Engedelmesség és ellenszegülés. Az engedetlenség kérdései. Tematika 14. pont	
			<i>Húsvét: április 16–17. (vas. – hétfő)</i>	
11.	2017. április 21. (péntek)	Takács Péter	Jogállam és joguralom. A formális és a materiális jogállamiság. Tem. 12. és 14. pontok	+ pót- ZH
			<i>pót-ZH: előadás után, délután v. este</i>	
12.	2017. április 28. (péntek)	Takács Péter	Az állam világnézeti semlegességének kérdései; az állam és az egyházak viszonya. Tematika 13. pont	
13.	2017. május 5. (péntek)	Szigeti Péter	A szervezett kapitalizmus keynesiánus jóléti állama: fogalma és funkciói. Tematika 11/b.	
14.	2017. május 12. (péntek)	Szigeti Péter	Állam a világrendszerben. A világrendszer-elmélet. Integrációs formák. Tematika 9-10. pontok	
			<i>Pünkösd: június 4–5. (vas – hétf.)</i>	

Figyelem!

Amennyiben a 2017. április 3–8. közötti egyetemi oktatási szünet a jogi karra is vonatkozik, akkor az április 7-re tervezett **zárthelyi dolgozat időpontja március 31 (péntek)**. Minden egyéb változatlan. Vagyis a fenti tematika így módosul.